

TEXNOLOGIYA DARSLARIDA XAVFLILIK TOMONLARNING MAVJUDLIGI**Turg'inboyeva Nilufarxon Nurali qizi**

Qo'qon universiteti „Boshlang'ich ta'lim“ yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya: ushbu maqolada texnologiya darslarida xavflilik tomonlarni mavjudligi va bunga o'qituvchi jiddiy, ma'sulyatli yondashishi kerakligi va albatta shu bilan birgalikda o'quvchilarni bu qoidalar bilan tanishtirishi lozim bo'ladi.

Kalit so'zlar: xavf, elektr, ultrabinafsha, tok kuchi, issiqlik, oshxona jihozlari, biologik.

Respublikamiz hukumati tomonidan ta'limni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning ustuvor sohasi deb e'lon qilinishi, ijtimoiy hayotning barcha sohalarining demokratlashuvi va insonparvarlashuvi hamda "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»ning qabul qilinishi ta'lim tizimining rivojlanishiga asos bo'ldi va ta'lim tizimida tub islohotlar uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Ijtimoiy voqelik ta'limni boshqarish muammolarini ko'rib chiqish va hal qilishni mustaqil yo'nalish sifatida ajratib olish, ta'lim tarbiya jarayonini boshqarishning asoslangan usul, vositalarini ishlab chiqish va joriy qilish zaruratini belgilab berdi. Uning o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish o'rtasidagi tashkiliy-boshqaruv, axborot kutubxonasi aloqalari, ijtimoiy jihatdan ahamiyatga molik shaxsni shakllantirishdagi yaxlit jarayonning tarkibiy qismlari sifatidagi ahamiyatini oshirdi. Bugungi kunda erkin va mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy-siyosiy hayotda ongli ravishda va faol ishtirok etishga qodir yosh avlodni shakllantirish- «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» ning asosiy ustuvor yo'nalishidir. Bu esa mamlakatning ijtimoiy-siyosiy hayotiga demokratik asoslarni joriy etish, fuqarolik jamiyati va huquqiy davlat qurishni tezlashtirish imkonini beradi. Dastur ta'lim muassasalari mustaqilligini kengaytirish orqali ta'lim boshqaruvini demokratlashtirishni o'z ichiga oladi.

«Texnologiya — bu shaxsni o'qitish, tarbiyalash va rivojlantirish qonunlarini o'zida jo qiladigan va yakuniy natijani ta'minlaydigan pedagogik faoliyatdir». Texnologiya tushunchasi regulativ (tartibga solib turuvchi) ta'sir etish kuchiga ega bo'lib, erkin ijod qilishga undaydi: - samarador o'quv-bilish faoliyatining asoslarini topish; - uni ekstensiv (kuch, vaqt, resurs yo'qotishga olib keladigan samarasiz) asosdan ko'ra intensiv Gadal), mumkin qadar, ilmiy asosda qurish; - talab etilgan natijalami kafolatlaydigan fan va tajriba yutuqlaridan foydalanish; - o'qitish davomida tuzatishlar ehtimolini loyihalash metodiga tayangan holda yo'qotish; - ta'lim jarayonini yuqori darajada axborotlashtirish va zaruriy harakatlarni algoritmlash; - texnik vositalarni yaratish. ulardan foydalanish metodikasini o'zlashtirish va boshqalar. Texnologiya murakkab jarayon sifatida qator o'qitish bosqichlaridan, o'z navbatida bu bosqichlarning har biri o'ziga xos amallardan iborat bo'ladi. Amal — o'qituvchining sinfda mavzu bo'yicha o'quv elementlarini tushuntirish borasidagi bajargan ishlar yig'indisi bo'lib, o'qitish jarayonining shu bosqichida tugallangan qismini tashkil etadi. Pedagogik texnologiya amaliyotga joriy etish mumkin bo'lgan ma'lum pedagogik tizimning loyihasi hisoblanadi.

Hech kimga sir emaski, barcha fanlar kabi texnologiya fani ham hayotimizda muhim ahamiyatga ega. Biz bu fanni o'quvchilarga yani boshlang'ich sinf o'quvchilariga qiziqarli ular o'rganishiga qulay va oson tarzda tushuntirib berishi kerak. Texnologiya fani qiziqarli tarafi bilan

birgalikda xavflilik tomonlari ham mavjud. Texnologiya fanini o‘rganish jarayonida ham texnika-xavfsizlik qoidalariga amal qilish shart. Masalan, texnologiya fanining o‘ziga xos bo‘limlari borki, quyida ularni yoritishga harakat qilamiz: Texnika xavfsizligi dars jarayonidagi baxtsiz xodisalar, kasbiy kasalliklar, avariya, portlashlar, yong‘inlarning mumkin bo‘lgan sabablarini aniqlaydi va o‘rganadi. Ushbu sabablarni bartaraf etish, o‘quvchilar uchun xavfsiz va qulay mehnat sharoitlarini yaratish bo‘yicha chora-tadbirlar va talablar tizimini ishlab chiqadi. Bunda ulkan ijtimoiy samara bilan bir qatorda ma‘lum bir iqtisodiy samaraga ham erishiladi.

Texnologiya darsi vaqtida eng katta ma‘suliyat albatta o‘qituvchi zimmasida bo‘ladi. Agar bir zumgina bee‘tibor qoladigan bo‘lsa qandaydir ko‘ngilsizlik chiqishi mumkin. Barchamiz bilganimizdek boshlang‘ich sinf o‘quvchilari juda ham sho‘x bo‘lishadi. Chunki ular maktabning qonun qoidalariga to‘liq ko‘nikmagan va amal qilmaydi. Shuning uchun o‘qituvchi butun dars mobaynida doim ma‘suliyatli bo‘lishi kerak.

Bilamizki, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida bir-biriga nisbatan g‘ayrlik tuyg‘usi bo‘ladi. Ular bir-birining darsda yasagan narsalarini ko‘rolmasliklari sababli bir-birlariga ziyon yetkazib qo‘yishlari mumkin. Bu natijada bolalar zarar ko‘rishlari yoki jarohat olishlari mumkin.

Ba‘zida esa amaliy darslar mobaynida o‘qituvchi bergan topshiriq bo‘yicha biron nima yasash kerak bo‘lgan paytda o‘quvchilar bir-birlaridan o‘zlarida bo‘lmagan ish qurolini so‘rab turishlari lekin berayotganda ehtiyotkorlik qoidalariga rioya qilmasliklari mumkin. Buni oldini olish uchun o‘qituvchi doimo partalar bo‘ylab aylanib ularni nazorat qilib turishi kerak.

Hammamizga ma‘lumki, xuddi kundalik hayotdagi kabi texnologiya darsi jarayonida ham elektr toki xavfsizligiga diqqat qilish shart. Texnologiya darsida ham elektr tokidan foydalanishimiz kerak bo‘lgan darslarimiz bo‘lishi mumkin. Bunday darslarda esa elektr toki bilan ishlash kerak bo‘lganda avvalo xavfsizlik qoidalarini bilan tanishtirib o‘tishi kerak. Iloji bo‘lsa agar qoidalarni oq varoqlarga yozib doskaning burchagiga ilib qo‘yishi kerak. Bunday darslarda o‘qituvchi iloji boricha tok bilan ishlash kerak bo‘lsa o‘zi bajarib berishi kerak. Aks holda o‘qituvchi nazoratida bajarilmagan ish kutilmagan ko‘ngilsizlikka olib kelishi mumkin.

Elektr tokidan olingan jarohatlarni shartli ravishda mahalliy va umumiy turlarga bo‘lish mumkin. Umumiy turini odatda tok urishi deyiladi. Mahalliy turlari organizmning ma‘lum qismini elektr toki yoki elektr yoyi ta‘sirida shikastlanishidir. Elektr tokidan kuyish badandan tok o‘tganda hamda elektr yoyi ta‘sirida bo‘lishi mumkin. Birinchi holatda jarohat nisbatan yengil o‘tadi. Bunda terining qizarishi, pufakchalar paydo bo‘lishi kuzatiladi. Elektr yoyi ta‘sirida bo‘lgan kuyish odatda ancha og‘ir xarakterga ega bo‘ladi. Elektrooftalmiya – elektr yoyidan chiqadigan kuchli ultrabinafsha nurlar oqimining ko‘zga ta‘siri natijasida tashqi pardasining yallig‘lanishidir.

Odatda kasallik bir necha kun davom etadi. Ko‘zning muguz pardasi jarohatlanganda davolash murakkablashadi va uzoq davom etadi. Kishining elektr tokidan jarohatlanishi qator omillarga ega: tok kuchi, kuchlanish, chastotasi va uning turi, tokning organizmdan o‘tish yo‘li, ta‘sirning davomiyligi hamda kishi tanasining xususiyatlariga bog‘liqdir.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, texnologiya darslarida o‘qituvchi hammadan ko‘ra ko‘proq ma‘suliyatli bo‘lishi kerak. Doimo amaliy darsdan oldin o‘quvchilarga xavfsizlik qoidalarini tanishtirib o‘tishi kerak. Shunda har ikkala tomon uchun ham dars ko‘ngildagidek xavfsiz o‘tadi.

Dars mobaynida o‘qituvchi doim o‘quvchilarni kuzatib va nazorat qilib turishi kerak. Eng muhimi e‘tiborliroq bo‘lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dils G. Antichnaya texnika — Moskva-Leningrad, 1934.
2. Zaysev G. N., Fedyukin V. K., Atroshenko S. A. Istoriya texniki i texnologiy. SPb.: Politehnika, 2007. — 416 s. ISBN 978-5-7325-0605-1
3. Zvorikin A. A., Osmova N. I., Chernishev V. I., Shuxardin S. V. Istoriya texniki. — M.: Nauka, 1962. — 772 s. [1] (Wayback Machine saytida 2022-06-29 sanasida arxivlangan)
4. Kamardin I. N. Razvitie texniki v drevnem mire (uchebnoe posobie). Penza, 2006. — 72 s.
5. Sidorov A. I. Ocherki po istorii texniki. — M. : Gostexizdat, 1925. — 94 s [2]
6. Shuxardin S. V., Laman N. K., Fedorov A. S. (otv. red.). Texnika v eyo istoricheskom razvitii (70-e godi XIX — nachalo XX v.). M.: Nauka, 1982. — 511 s.
7. Maxmudova Zilola. (2023). TALIM MUASSASI RAHBARLARIDA YUKSAK AXLOQIY SIFATLARI RIVOJLANTIRISH. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 1(2), 78–83. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/17>
8. Toxirjon, U. (2024). PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIRNI O'RGANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 22-27.
9. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O 'QISHNI YETKAZIB OLISHGA QIYNALAYOTGAN O 'QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.
10. Umarov Tokhirjon. (2024). PROVISION OF PSYCHOLOGICAL SERVICES IN EXTREME SITUATIONS IS SOCIAL. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(2), 1–6. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/28>
11. В статье представлена информация о роли педагогики и психологии в повышении качества и эффективности образования, формировании зрелого поколения. Данное научное исследование исследует решающую роль симбиотических взаимоотношений педагогики и психологии в . (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(2), 5-12. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoiit/article/view/79>
12. Умаров Тохиржон. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ РАЗНЫХ РЕЛИГИЙ. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 3(2), 18–25. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/655>
13. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O 'QISH SAVODXONLIGINI O 'RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.
14. Умаров, Т. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИГРУШЕК НА ДЕТСКУЮ ПСИХОЛОГИЮ. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 18-21.